

Notat - Vurderinger knyttet til villrein, stier og løyper og endring til LNF

Bakgrunn

Hensyn til villrein har fått et sterkere fokus i offentlig forvaltning siden villreinen ble vurdert som nær truet i den norske rødlista for arter 2021, og [første klassifisering av villrein etter kvalitetsnormen](#) kom i 2022. Det har også kommet en [stortingsmelding for villrein](#), og blitt utarbeidet forslag til tiltaksplaner for villreinområdene ([Hardangervidda](#) og [Nordfjella](#)). Hol kommune har to nasjonale villreinområder innenfor kommunen og har dermed et ansvar for å bidra til at målet om å forbedre tilstanden for villrein skal nås. Kommunen har virkemidler gjennom arealforvaltningen, og spesielt kommuneplanen, til å vurdere på hvilken måte hensyn til villrein skal ivaretas. Dette gjelder både vurderinger knyttet til hvor areal skal settes av til utbygging og hvor sti- og løypenettet skal være.

Ved revidering av kommuneplanens arealdel er det et krav å gjennomgå avsatte byggeområder i gjeldende plan med bakgrunn i oppdatert og ny kunnskap og føringer. Dette framkommer bl.a. i *Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging 2023-27*, pkt. 47: «Ved revidering av kommuneplanens arealdel, vurderer kommunen om tidligere godkjent arealbruk skal endres av hensyn til klima, naturmangfold, kulturmiljø, jordvern, reindrift, klimatilpasning, samfunnssikkerhet og et hensiktsmessig utbyggingsmønster.» Med grunnlag i dette har det blitt gjennomført en planvask i planprosessen, som innebærer at en del byggeområder har blitt endret til LNF. Dette gjelder både uregulert areal avsatt i kommuneplanens arealdel og areal med reguleringsplaner.

Hol kommune har et omfattende sti- og løypenett over store arealer i hele kommunen. I planforslaget (2024) er sti- og løypenettet slik det ligger i sti- og løypeplanen foreslått justert noe, bl.a. som følge av innspill til planarbeidet. Iht. vedtak i KPU-sak 14/24 tegnes også løypenettet slik det er registrert i Skisporet.no inn i nytt plankart. Sti- og løypenettet er lagt inn i planforslaget som stiplede linjer i svart eller rød farge. Rød farge angir løyper som er nye etter innspill, som ikke er opparbeidet, eller som ikke er godkjent av kommunen eller grunneier.

Vi har innsigelser til planforslaget fra Statsforvalteren og Buskerud fylkeskommune som angår villrein og stier og løyper. I høringsuttalelsen fra Statsforvalteren til planforslaget kommenteres planvask som positivt, men det påpekes samtidig at Hol kommune fortsatt har en stor arealreserve. Videre fremmes det innsigelse med bakgrunn i manglende vurdering av samla belastning for villrein og innsigelse til sti- og løypenettet slik det er lagt inn i planforslaget. Buskerud fylkeskommune har også fremmet innsigelse til sti- og løypenettet i villreinområdene. På bakgrunn av disse innsigelsene har det blitt utarbeidet en villreinrapport, *Vurdering av samlet*

belastning for villrein av ny kommuneplan for Hol. Hovedkonklusjoner og forslag til tiltak i rapporten gjengis i dette notatet.

Rapport - Vurdering av samla belastning for villrein av ny kommuneplan for Hol

På bakgrunn av innsigelsene fra Statsforvalteren og Buskerud fylkeskommune har Hol kommune bestilt en ekstern vurdering av samlet belastning for villreinen av planforslaget.

Rapporten, *Vurdering av samlet belastning for villrein av ny kommuneplan for Hol*, gjør en vurdering av i hvilket omfang planforslaget til ny kommuneplanens arealdel vil påvirke villreinområdene Nordfjella og Hardangervidda sammenlignet med nåsituasjonen og sammenlignet med forrige (gjeldende) kommuneplan. Rapporten belyser både virkningen av arealreserven og av forslaget til sti- og løypenett som er foreslått lagt inn i planen. Rapporten inneholder avslutningsvis forslag til avbøtende tiltak.

For å belyse status i villreinområdene i Hol kommune i dag, viser rapporten til klassifiseringen etter Kvalitetsnorm for villrein fra 2022 og en rekke fagrapporter. Klassifiseringen etter kvalitetsnormen «viser at mye av arealet i influensområdet til kommuneplanen er belastet av flere store inngrep og har et høyt ferdselsnivå. Dette reduserer eller hindrer trekk og fører til arealunntakelse, slik at villreinen ikke klarer å utnytte beiteressursene sine. Klassifiseringen tar utgangspunkt i fokusområder, som er områder der menneskelig bruk skaper vansker for villreinen sin arealbruk eller trekk, eller særlig viktige funksjonsområder der en må følge med, med tanke på en potensiell negativ utvikling. Flere fokusområder i Hol er klassifiserte til gult (50 – 90 % redusert trekk eller arealunntakelse) eller rødt (over 90% redusert trekk eller arealunntakelse). I delområdene H2 Ustetind, H3 Dagalitangen, H3 Holsåsen, H5 Hallingskarvet sør og øst samt NH1 Rallarvegen, er inngreps- og /eller forstyrrelsesnivået allerede i dag kritisk, og villreinen har mistet tilgangen på store areal helt eller delvis.» (fra sammendraget, s.vi)

Rapporten viser til forholdet mellom arealdisponeringer og ferdsel (s.30):

«Den «tradisjonelle» måten å vurdere konsekvenser for villrein på er å ta hensyn til alle tiltak som skjer *innenfor* villreinen sitt leveområde. Dette har ført til at virkninger på villrein aldri har blitt vurdert for store utbygginger av fritidsboliger og fritidsanlegg i nærheten av villreinområdene. Når en diskuterer høy ferdsel i villreinområdet som et problem er det ferdselen i seg selv som er blitt diskutert, og i mindre grad hvilke fenomen som skaper denne ferdselen. I Hol kommune er ferdselsnivået i fjellet, det vil i stor grad også si – i villreinområdene, svært mye høyere enn det befolkningstettheten skulle tilsi. Ferdselen er knytta til rekreasjon fra innbyggere, eiere av fritidsboliger samt av besøkende turister. Av nye areal i planen vil det være en kombinasjon av funksjon og beliggenhet som bestemmer potensialet for å påvirke villreinområdet.»

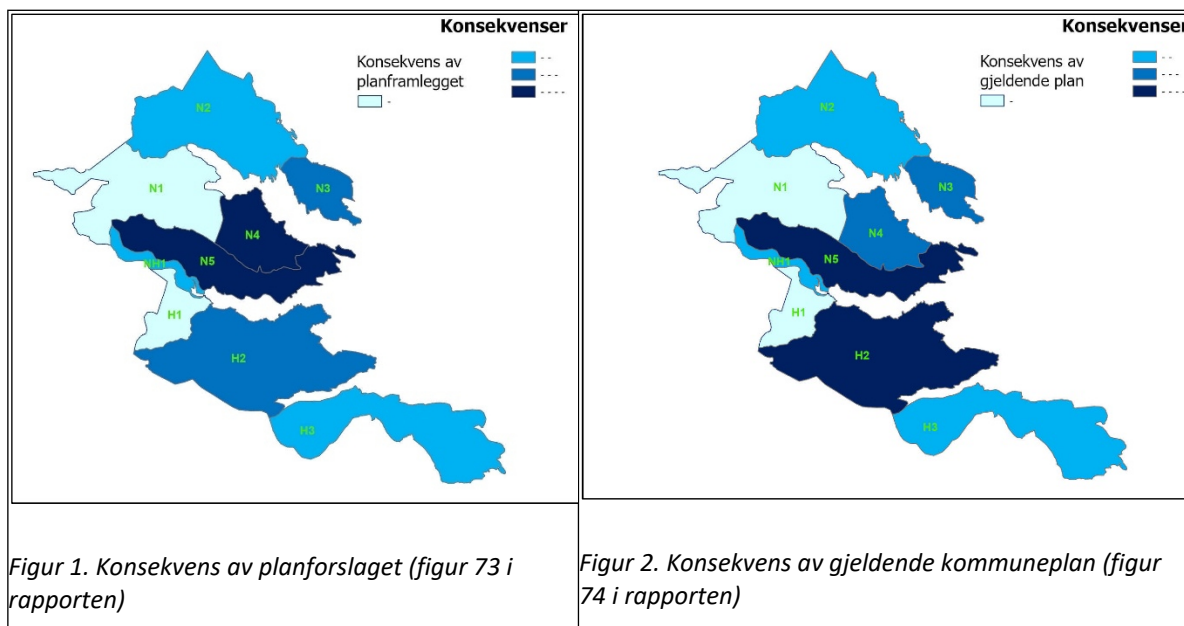
Rapporten konkluderer bl.a. med følgende (s.123):

«Samla sett åpner kommuneplanen for et vesentlig omfang av nybygging av både fritidsbebyggelse og turistnæring som vil gi en økning i ferdsel i villreinområdene. Virkningen vil være størst innenfor «dagstursonen». Den forventede økningen vil komme i tillegg til dagens situasjon, som er begynt å bli kritisk innenfor Hol sine areal. (...)

Med den økningen i besøkstall som planen legger til rette for vil den negative tilstanden i fokusområdene med arealunnnvikelse befestes seg for områdene med høy arealunnnvikelse og forverre seg til høy arealunnnvikelse der det i dag er en delvis arealunnnvikelse. Et økt volum av friluftsutøvere vil øke trykket på utmarksområdene, og det vil oppstå et behov for økt omfang av tilrettelegging. Det er en overhengende risiko for at nye områder for utfart vil bli tatt i bruk, slik at areal villreinen klarer å utnytte i dag også blir forstyrrede.

På villreinen sine vegne er det et sterkt behov for en inngripende omlegging av friluftslivets ferdselsårer i forhold til slik de ligger i dag. Det er likevel en fare i å fjerne for mye. Med for små tilrettelagte arealer i forhold til den befolkningen som skal bruke områdene til rekreasjon, kan en tenke seg at en får flere som bruker områder uten tilrettelegging. Det kan gi en uheldig økning av generell uro i hele leveområdet. Det må derfor gjøres nøye overveier av hvilke ruter/løyper som legges ned, legges om eller beholdes. Dette må skje i dialog med brukere og de som tilrettelegger. Forslagene i kapittelet om avbøtende tiltak må sees som forslag.»

Illustrasjon av konsekvenser av planforslaget og av gjeldende kommuneplan på kart vises på figurene under, hhv. figur 73 og figur 74. Den geografiske avmerkingen på figurene viser influensområdet for kommunen, dvs. i tillegg til kommunens geografiske grenser, inkluderes areal som vil kunne bli påvirket som følge av aktivitet som opprinner fra kommunen. Videre er influensområdet delt opp i enhetlige delområder, 3 på Hardangervidda, 5 i Nordfjella og ett felles delområde. Disse delområdene er brukt som enheter i påvirkningsanalysen.

Figurene viser konsekvensen for de ulike villreinområdene av planforslaget (figur 73 i rapporten til venstre) og gjeldende kommuneplan (figur 74 i rapporten til høyre). Tegnforklaring av konsekvensgrader: Noe (-), Middels (--), Alvorlig (---), Svært alvorlig (----). Svært alvorlig konsekvens er den mest alvorlige konsekvensen som kan oppnås for delområdene.

Vurderingene viser en forbedring av konsekvensgrad fra gjeldende plan til planforslaget for området H2. Vurderingen av planforslaget viser svært alvorlig konsekvensgrad for områdene N4 og N5, og alvorlig konsekvensgrad for områdene H2 og N3.

Tabellene under viser oppsummering av konsekvensgrad for delområdene, fordelt på Hardangervidda og Nordfjella. Samla konsekvens for Hardangervidda og Nordfjella villreinområder i Hol er vurdert til svært stor negativ konsekvens.

Oppsummering av konsekvensgrad for Hardangervidda

Område	Konsekvensgrad	Forklaring
Delområde H1 Ørteren	Noe konsekvens	Noe konsekvens for delområdet
Delområde H2 Ustetind	Svært alvorlig konsekvens	Den mest alvorlige konsekvensen som kan oppnås for delområde
Delområde H3 Dagalitangen	Middels konsekvens	Middels konsekvens for delområdet
Delområde NH1 Rallarvegen	Noe konsekvens	Noe konsekvens for delområdet
Samla konsekvens for Hol sine areal i villreinområdet	Svært stor negativ konsekvens	Svært stort bidrag til økt samlet belastning på villreinens leveområde. Betydelig svekkelse av økologiske funksjoner for villreinen. Betydelig innskrenking i funksjonelt leveområde.
Samla konsekvens for leveområdet	Stor negativ konsekvens	Stort bidrag til økt samlet belastning på villreinens leveområde. Svekkelse av økologiske funksjoner for villreinen. Innskrenking i funksjonelt leveområde.

Oppsummering av konsekvensgrad for Nordfjella

Område	Konsekvensgrad	Forklaring
N1 Hallingskarvet vest	Noe konsekvens	Noe konsekvens for delområdet
N2 Skorpa og Flyene	Middels konsekvens	Middels konsekvens for delområdet
N3 Holsåsen	Alvorlig konsekvens	Alvorlig konsekvens for delområdet
N4 Bukkehallin	Svært alvorlig konsekvens	Den mest alvorlige konsekvensen som kan oppnås for delområde
N5 Hallingskarvet sør/øst	Svært alvorlig konsekvens	Den mest alvorlige konsekvensen som kan oppnås for delområde
NH1	Noe konsekvens	Noe konsekvens for delområdet
Samla konsekvens for Hol sine areal i villreinområdet	Svært stor negativ konsekvens	Svært stort bidrag til økt samlet belastning på villreinens leveområde. Betydelig svekkelse av økologiske funksjoner for villreinen. Betydelig innskrenking i funksjonelt leveområde.
Samla konsekvens for leveområdet	Svært stor negativ konsekvens	Svært stort bidrag til økt samlet belastning på villreinens leveområde. Betydelig svekkelse av økologiske funksjoner for villreinen. Betydelig innskrenking i funksjonelt leveområde.

Rapportens forslag til avbøtende tiltak vurderes mot slutten av dette notatet. Av spesiell relevans for kommuneplanens arealdel foreslås en ytterligere reduksjon i utbyggingsmuligheter og omlegging av løypenettet.

Innspill fra overordna myndigheter

Innspill fra Statsforvalter

Innsigelse: til forslag om å legge stier- og løyper inn i arealdelen. Noen av traséene er konfliktfylte med hensyn til villreinen på Hardangervidda og i Nordfjella. Vi har også innsigelse med bakgrunn i manglende kunnskapsgrunnlag, at det ikke er foretatt en vurdering av samlet belastning for villreinen, jf. naturmangfoldloven § 10.

Utfyllende kommentarer:

«Planvasken som er gjennomført har blant annet resultert i at store arealer ved Ustaoset og Haugastøl er tilbakeført til LNF-områder. Sammen med bestemmelser som skal hindre utbygging over tregrensen og i overgangssonen mot snaufjellet, mener vi dette er plangrep som har positive konsekvenser for villrein og allmenne interesser i fjellet. Flere av disse områdene er i dag bebyggt med hytter, men planendringen vil gjøre det forbudt å fortette med nye hytter. Gjeldende plan var grovmasket, slik at fortettingspotensialet var stort i disse områdene.

Planvasken har også resultert i at byggeområder som er ubebygde har blitt tatt ut av arealdelen. Endringen er derfor utvilsomt positiv ut fra et miljøperspektiv. Som kjent er nedbyggingen av naturområder en av de største truslene for naturmangfoldet.

Vi mener denne endringen er av stor betydning for vurderingen av planen som helhet, og vi forutsetter derfor at planen blir lagt ut på en ny høring hvis endringen likevel ikke blir gjennomført.» (...)

«I utgangspunktet et godt grep å juridisk sikre stier og løyper i KPA, men mener at tiden ikke er moden. Det er viktig at dette først blir avklart i en regional sammenheng, hvor sti- og løypenettet blir vurdert helhetlig for Hardangervidda og Nordfjella. Dette er arbeid som pågår i disse dager i regi av fylkeskommunen, hvor mye av formålet er å kanalisere ferdsel som er problematisk for villreinen bort fra villreinområdene.

Som kjent er både villreinstammen på Hardangervidda og i Nordfjella blitt klassifisert med dårlig tilstand etter kvalitetsnormen. Blant årsakene er redusert funksjonell arealutnyttelse på Hardangervidda og tap av funksjonelle trekkpassasjer i Nordfjella. Selv om omfang av byggeområder er redusert i kommuneplanen, er det fortsatt godkjent store utbyggingsreserver som vil øke ferdselen fra hytte- og turistområder og innover i begge villreinområdene. Etter at kommune(del-)planen ble utarbeidet, har det kommet mye ny kunnskap om forholdet mellom villrein og ferdsel og om tilstanden for villreinen på Hardangervidda og i Nordfjella.

Vi kan ikke se at sti- og løypenettet sammen med kommuneplanens øvrige innhold vil ivareta hensyn til villrein i hensynssonen for villrein. Vi etterlyser en konsekvensutredning av samlet ferdsel inn i villreinområdene med de utbyggingsvolumer som ligger inne i planforslaget, og som også oppfyller saksbehandlingsreglene i naturmangfoldlovens §§ 8-12. Konsekvensvurdering må bygge på oppdatert kunnskap om sammenhengen mellom villrein og ferdsel og om tilstanden for villreinen i de respektive villreinområdene etter kvalitetsnormen. Vi vil også vise til retningslinjer for å ivareta villrein i de regionale planene for Hardangervidda og Nordfjella.»

Innspill fra Buskerud FK

Fylkesutvalgets uttale med **innsigelse**, likelydende fylkeskommunedirektørens innstilling:

Pkt 4. «Fylkeskommunen legger Regional plan for Hardangervidda og Regional plan for Nordfjella med Raudafjell til grunn med retningslinjer som skal bidra til helhetlige grep for å ivareta både hensyn til villrein og ferdsel. Fylkesutvalget anerkjenner intensjonen med å sikre stier og løyper i arealplanen med temakart og bestemmelser og viser til pågående arbeid i regi av Hardangerviddarådet og Nordfjellarådet med felles sti- og løypeplaner. Fylkesutvalget fremmer innsigelse til å juridisk binde både eksisterende og nye stier og løyper i arealplanen innenfor nasjonalt villreinområde. Det er behov for å vurdere samlet belastning av sti- og løypenettet innenfor nasjonalt villreinområde for å finne gode løsninger både ut fra hensyn til villrein og ferdsel.»

Fylkeskommunedirektøren har i tillegg følgende utfyllende merknad:

«Fylkeskommunedirektøren ser det som svært positivt at kommunen har gjennomgått avsatte byggeområder for fritidsbebyggelse og søkt å avgrense utbyggingen for å begrense konflikt med hensyn til landskaps-, natur og friluftslivsverdier, ivareta viktige opplevelseskvaliteter som gjør kommunen attraktiv for innbyggere og tilreisende. Kommunen har store arealreserver for fritidsbolig, og har i planforslaget tilbakeført over 2000 dekar konfliktfylte fritidsbebyggelse-områder, til LNF-formål. Fritidsboligreserven vil likevel fortsatt være stor. Det er og positivt at kommunen har utvidet hensynssoner om hensyn til villrein (randsone) og benyttet hensynssoner for friluftsliv.»

«Det er både eksisterende og nye stier og løyper som er i konflikt med hensynet til villrein og retningslinjer om stier og løyper i hhv. Regional plan for Nordfjella med Raudafjell og Regional plan for Hardangervidda, og som ikke harmonerer med hensynssoner for villreinområder eller kommunens målsettinger knyttet til naturmangfold.»

Innspill til konkrete traséer fra fylkeskommunedirektøren:

- Nye løyper ovenfor skianlegget i Sudndalen kommer i konflikt med villreinhensyn og er i strid med føringer om stier og løyper under 2.1 Allmenn ferdsel i Regional plan for Nordfjella med Raudafjell.
- Ny løype fra Åan inn mot Heinseter kommer i konflikt med villreinhensyn og er i strid med

føringer om stier og løyper under §2.5.1 Friluftsliv i Regional plan for Hardangervidda.

Status for utarbeidelse av regional sti- og løypeplan for Hardangervidda: denne er under utarbeidelse, og det forventes et forslag til høring i 2025.

Innspill fra villreinnemdene, villreinutvalg og Hol fjellstyre

Villreinnemda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell og Villreinutvalget for Nordfjella

«Sidan Nordfjellastamma er heilt avhengig av dei gode vinterbeita i Hol, er det utforminga av løypenettet og praktiseringa av stikking og opparbeiding som er det viktigaste. Me kan ikkje sjå at det er gjort vurderingar i planen m.o.t. kva verknad løypene kan ha for villreinen. Løypekartet vil no kunna få ein meir juridisk bindande verknad dersom det vert ein del av arealdelen i kommuneplanen, og ikkje berre ein mindre bindande temaplan, som i dag. Difor vert det i planprosessen ekstra viktig å sjå kritisk på dei mest skadelege løypetraséane, og ta ut nokre av desse for å skapa levelege tilhøve for reinen. Tida på året løypene blir køyrd er viktig, og stort sett gjeld det at jo tidlegare dei blir køyrt, jo meir negativt er det for reinen.

Det er viktig at kommunen ikkje ser på fritidsbusetnad isolert til den enkelte tomt, men ser på heilheita i området med tanke på kor ferdsla vil auke og om dette kan kome i konflikt med villreinområda. Og ikkje minst er det den samla belastninga villreinnemnda er oppteken av, det er summen av alle tiltaka som kan bli negativ. Det er til dømes ikkje tilrådeleg å leggje til rette for vidare utbygging og fortetting i områda på nord-austsida langs Strandavatnet, her vil den naturleg ferdselsretninga vere rett inn i villreinområdet. Det same gjeld for området Raggsteindalen. Generelt vil auke i tal hytter vil føre til auke i press på å køyre opp skiløypar og merka turløyper.»

Arealreserve til fritidsformål i Nordfjella villreinområde bør ut av arealdelen.

Slik rådmannen forstår innspillet, foreslår villreinnemda og villreinutvalget at følgende løyper legges ned av hensyn til villrein:

- Byrkjedalen-Raggsteindalen-Geiterygghytta
- Byrkjedalen – Hallingskarvet Skisenter. Løypa vidare mot Budalen bør stikkes, ikke kjøres
- Skiløypa gjennom Raggsteindalen
- Gurostøløypa – fra skisenteret i Sudndalen over Gurostølfjellet
- Ny «sambindingsløype» frå toppen av skisenteret i Sudndalen og inn forbi Halletjørne som knyter seg opp mot Raggsteindalen – Budalen
- Storestølen – Ynglesdalen – Raggsteindalen – Storestølen

- Sør for Hallingskarvet: ruta som går nærast skarvet, frå DNT løypa i vest, vidare over Djuptjørnhovda og til Hesteberget
- Løypa Embretstølen til Raggenutane

Villreinnemda for Hardangerviddaområdet

Påpeker at det er avsatt store arealer til fritidsboliger som kan være til skade for villreinen, og at det er planlagt nye løyper inn i nasjonalt villreinområde, som ikke er i tråd med bestemmelsene i hensynssonen. Det er viktig at ferdsel inn i villreinområdet reduseres, og i hvert fall ikke økes.

Rådmannen tolker det som at de mener at ny løypetrase i Seterdalen mot Heinseter er i strid med bestemmelsene i regional plan (likt innspill som Buskerud fylkeskommune).

Hol fjellstyre

Slik rådmannen forstår innspillet, foreslår Hol fjellstyre at følgende skiløyper endres/fjernes:

Hallingskarvet sør:

- øverste løypa dvs. fra Hesteberget og videre vestover fjernes, evt. kun kvistes til den når DNT løypen fra Haugastøl til Raggsteindalen. Avtale om preparering og merking i forkant av Skarverennet kan bestå, men må ikke foretas tidligere enn nødvendig av hensyn til avvikling av rennet
- tverrløypa mellom Embretstølen og Raggenuten

Hallingskarvet nord:

- Løypa fra toppen på Hallingskarvet skisenter til vestsiden av Halletjernet og videre ned til krysset ved Byrkjedalen. Løypa videre østover til Budalen bør kun være staket løype
- Skiløype over Gurostølfjellet
- DNT-løype gjennom Raggsteindalen

Hovsåsen:

Løypenettet på Hovsåsen er for tett til at villrein kan nytte beitene.

- De nord-sør liggende løypene mellom områdene Randen og Hamartjørn bør legges ned
- Den langsgående løypa legges nærmere Stolvassmagasinet.

Naturmangfoldloven

Villreinrapporten er bestilt på bakgrunn av innsigelse fra Statsforvalter jf. naturmangfoldloven §10. «Det følger av naturmangfoldloven § 10 at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Denne bestemmelsen skal blant annet forhindre en gradvis forvitring av leveområder hvor inngrepene gjerne finner

sted «bit for bit, over tid, til den samlede belastningen er så stor at leveområder, arter eller genetisk mangfold kan gå tapt. Det er derfor en utfordring å se de samlede påvirkningene i sammenheng», jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) side 104.» (kilde: [Sivilombudet, 2024](#)).

«Bestemmelsen taler også for at man gjennom overordnet arealplanlegging og andre planer, vurderer tålegrensen for det naturmangfoldet som typisk berøres av en type tiltak, i stedet for å vurdere hvert enkelt tiltak for seg. [...] Dette gir et bedre grunnlag for å vurdere samlet belastning» (kilde: [KMD veileder til Naturmangfoldloven](#), s.53)

Hensynet til samlet belastning vil være særlig viktig når påvirkningen på naturmangfoldet allerede er stor. Dette må ses i sammenheng med at formålet med naturmangfoldloven § 1 er å bevare naturen og det biologiske mangfoldet gjennom bærekraftig forvaltning og vern.: «...Bestemmelsen skal også bidra til å motvirke at naturverdien gradvis forringes som følge av en utvikling hvor hvert enkelt tiltak isolert sett anses for lite til å bli stanset.» (kilde: [Sivilombudet, 2025](#)).

Når det gjelder avveining mellom hensyn til naturmangfold og andre samfunnsinteresser, påpeker veilederen: «Hvis påvirkningen på naturmangfold gjør det vanskelig å nå eller opprettholde forvaltningsmålene for arter eller naturtyper (§§ 4 og 5), skal hensynet til artene eller naturtypene som trues tillegges stor vekt i avveiningen mot andre samfunnshensyn.» (kilde: [KMD veileder til Naturmangfoldloven](#), s.74)

Ny kunnskap fordrer at det gjøres en ny vurdering basert på den nye kunnskapen som fremgår i villreinrapporten.

Planvask og endring til LNF i planforslaget som har vært på høring

I planprosessen har det blitt gjort en vurdering av byggeområder og fremmet forslag om å ta ut konfliktfylte regulerte og uregulerte byggeområder. Målet er at ny revidert kommuneplanens arealdel skal reflektere areal som det er realistisk å bygge ut i planperioden. Arealreserven til fritidsbebyggelse i gjeldende plan ble beregnet til 4598 enheter (november 2021).

I vurderingen av ubebygd, uregulert og regulert areal avsatt til fritidsbebyggelse i gjeldende kommuneplanens arealdel er arealenes egnethet og behov for areal til utbygging tatt med i den samlede vurderingen av arealene, sammen med grovsilingskriteriene vedtatt i planprogrammet:

Hovedkriterier for grovsiling/vurdering av innspill (fra planprogrammet, side 16):

- Villreinens leveområder
- Dyrka mark
- Myr og våtmark
- Over tregrense/ snaufjell
- Skred- eller flomutsatte områder
- Eksisterende verneområder
- Trua naturtyper
- Inngrepsfrie naturområder (INON)
- Særlig viktige kulturminner og kulturmiljø

Som del av kunnskapsgrunnlaget for revisjonsprosessen ble det utarbeidet en Utredning om fritidsboliger (2022). På bakgrunn av denne vedtok Kommuneplanutvalget 21.09.2022 i sak 44/22:

Kommuneplanutvalget tar rådmannens utredning om fritidsbolig til orientering. Utredningen skal legges til grunn for videre arbeid med revisjon av kommuneplanens arealdel, herunder med følgende føringer:

1. Det skal ikke avsettes nye areal til fritidsbebyggelse
2. Avsatte uregulerte areal til fritidsformål i gjeldende plan vurderes tatt ut
3. Konfliktfylte ubebygde regulerte byggeområder i gjeldende plan vurderes tatt ut
4. LNF-områder for spredt fritidsbebyggelse endres til LNF-formål. Det gis bestemmelser for utvidelse av eksisterende fritidsbebyggelse.

Dette vedtaket ble fulgt opp i følgende saker:

- 6/23 Avsatte, uregulerte areal til fritidsformål i kommuneplanens arealdel
- 11/23 Vurdering av konfliktfylte, ubebygde regulerte områder
- 6/24 Vurdering av arealformål i området Såballia
- 7/24 Arealformål i områdene Ustaoset – Haugastøl – Verpestølen - Rennedalen

I disse sakene ble det vedtatt å endre avsatte regulerte og uregulerte byggeområder til LNF på grunn av at de var i strid med overordna føringer og grovsilingskriteriene.

Forslag til avbøtende tiltak i villreinrapport

Villreinrapporten gir forslag til avbøtende tiltak. Av hensyn til konklusjonene i villreinrapporten må rådmannen vurdere spesielt i) byggeområder og ii) stier og løyper, i revisjonen av planforslaget til kommuneplanens arealdel.

1. Gjøre retningslinjene innenfor hensynssone naturmiljø i villreinområdene strengere

Retningslinjer innenfor hensynssone naturmiljø H560_1 og H560_2 bør ta inn moment som følger opp framleggene til handlingsplaner etter kvalitetsnorm for villrein.

- Motorferdsel i utmark bør foregå på seinvinteren, fortrinnsvis fra 1. – 31. april. (som en del av soneringen på Hardangervidda: i vest før ca. 1. april og i øst etter ca. 1. april. Merknad: Det står før 1. april i østområdene i tiltaksplanen. Selv om effekten blir noe mindre vil det også hjelpe om grensa settes til 1. mars. Retningslinjen bør også å omfatte motorferdsel-løyver for løypestikking.
- Trasé og tidsrom for oppkjøring av skiløyper bør følge felles sti og løypeplan for hhv. Hardangervidda og Nordfjella. Inn til denne er vedtatt bør omfanget av løyper reduseres, og det bør ikke prepareres løyper i leveområdet før 15. februar og ikke kvistes stikkaløyper før 1. april (evt. 1. mars se kommentar over).

- Ha «dynamisk prepping», dvs. retningslinjer om at preparering ikke skal skje dersom det er villrein i området. Det bør etableres soner der prepareringen må avvete dersom villrein er innenfor eller stanses dersom villrein kommer inn i. Dette for å unngå diskusjoner om hvor langt unna dyra må være før en kan preparere. For å øke mulighetene til å overvåke områdene, også med tanke på flokker uten dyr med GPS-sender, bør det settes av ekstra ressurser til oppsyn.
- I hensynssone H560_2 bør retningslinjene være strengere enn regionalplanen, slik: Ikke tillate nye stier, løyper eller reguleringsplaner for utbygging innenfor hensynssona. Enkelttiltak når det gjelder byggesaker og utmarksnæring må underlegges særlig vurdering av tiltaket sin eventuelle virkning på villrein.
- Unngå å bruke begrepet «Randområde» om arealer i hensynssone H560_2. Begrepet brukes i regionalplanen, men kan føre til feiloppfatning om at dette er arealer tilgrensende til leveområdet, mens det i realiteten er en del av leveområdet.

Rådmannens vurdering av foreslåtte tiltak: Det foregår prosesser på mange nivå knyttet til villrein, inkludert tiltaksplaner for nasjonale villreinområder og regionale sti- og løypeplaner. I disse vurderes det tiltak knyttet til tidspunkt for tilrettelegging av og traseer for stier og løyper. Konklusjonene i disse prosessene, vil være retningsgivende for vårt sti- og løypenett.

Retningslinjer til hensynssone H560_1 og H560_2 inneholder i dag retningslinjer fra de regionale planene. Hensynssone H560_2 omfatter leveområdet for villrein, og hensynet til villrein skal veie tungt innenfor denne hensynssonen. Det anbefales derfor å endre retningslinjene for hensynssone H560_2 som foreslått.

Kommunens praksis mtp. dispensasjoner til motorisert ferdsel i utmark med sikte på å regulere tidspunkt for transport kan vurderes. Dette gjøres allerede i hver enkelt dispensasjonssak, men ikke i en egen overordnet plan. Dersom praksis skal endres, bør dette følges opp i en egen sak eller revidering av kommunens retningslinjer, fremfor å innarbeide det i arealdelen.

Det vurderes som ikke aktuelt å legge inn retningslinjer for tilrettelegging for ferdsel, spesielt vinterstid, i kommuneplanens arealdel.

Forslag til endring:

- Retningslinje for hensynssone H560_2 endres til: Ikke tillate nye stier, løyper eller reguleringsplaner for utbygging innenfor hensynssona. Enkelttiltak når det gjelder byggesaker og utmarksnæring må underlegges særlig vurdering av tiltaket sin eventuelle virkning på villrein.

2. Redusere belastningen fra friluftslivet

«På vegne av villreinen er det et sterkt behov for en inngripende omlegging av friluftslivets ferdselsårer i forhold til slik de ligger i dag. Rapporten sitt kapittel 6 gir konkrete forslag til nedlegging- og omlegging av skiløyper og generelle anbefalinger for sommerstier, samt foreslår å skape attraktive turmål utenfor villreinområdene for å avlaste. I en slik omlegging må det også huskes på at det er et stort behov for nettopp tilrettelegging. Dette også for å unngå at flere

bruker områder uten tilrettelegging, slik at vi mister en styringsmulighet for ferdselen. Det må derfor gjøres nøye overveier av hvilke ruter/løyper som legges ned, legges om eller beholdes. Dette må skje i dialog med brukere og de som tilrettelegger.» (s. viii)

- a. Videreutvikle sti- og løypenett og andre aktivitetstilbud utenfor villreinområdene.
- b. Skape attraktive turmål med f.eks. dagsturhytter eller gapahuker på plasser uten konflikt med villreinen, fortrinnsvis utenfor villreinområdet, evt. på plasser som er avklart med villreinforvaltningen.
- c. Løsrive stier og løyper fra arealplanen for alle traseer innenfor, og som leder inn til leveområdet for villrein inn til felles sti- og løypeplan er vedtatt.
- d. Gjøre vedtak om å redusere omfanget av preparerte skiløyper og redusere løypene sin rekkevidde innover i villreinområdene jfr. forslag i kap. 6.2.1.
- e. Gjøre vedtak om å fjerne stikka løyper med lav bruksfrekvens og høyt skadepotensial for villrein jfr. forslag i kap. 6.2.1.
- f. Gjøre vedtak om å legge om stier jfr. forslag i kap. 6.2.1
- g. Legge til rette for soner som kan brukes til forskrift som regulerer lokalisering av kiteområder

Rapportens kapittel 6.2.1 gir forslag til endringer i sti- og løypenettet fordelt på delområdene. Disse forslagene angis ikke i detalj her. Det foreslås konkrete løyper som bør tas ut av planforslaget, løyper og stier som bør legges om, samt at det foreslås ulik grad av tilrettelegging (kvisting eller maskinpreparering) og tidspunkt for tilrettelegging for flere løyper.

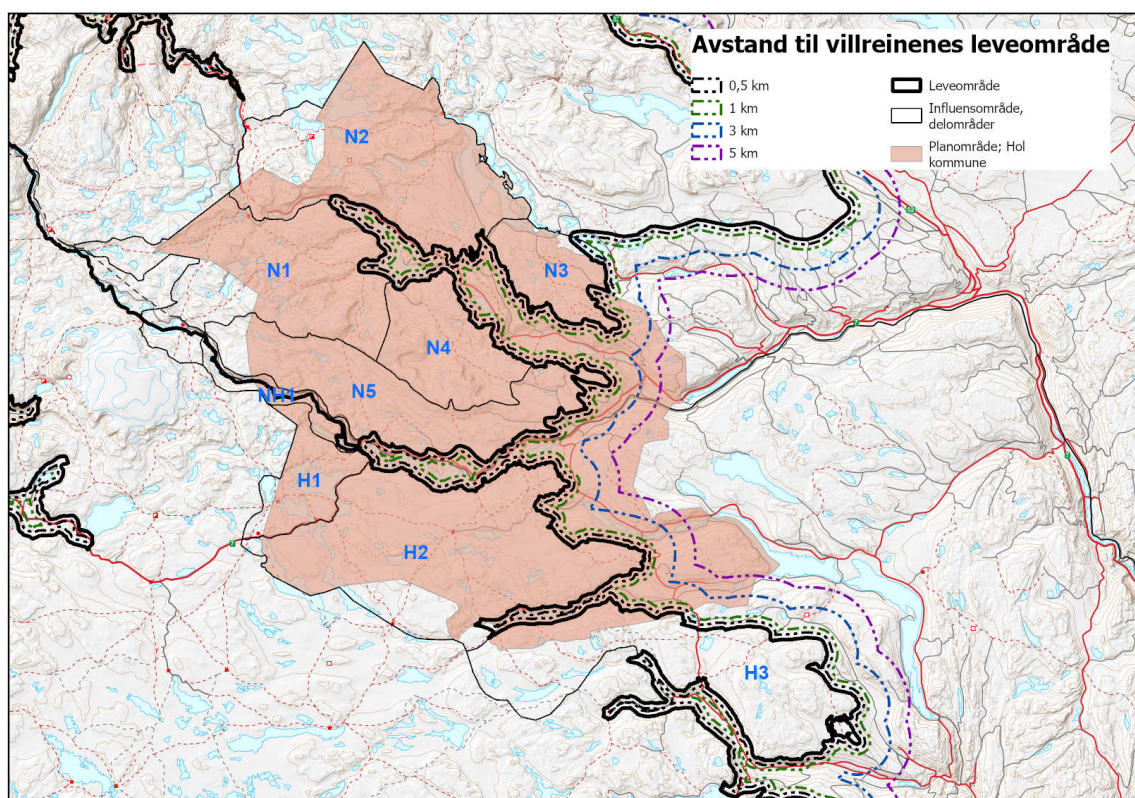
Rådmannens vurdering av foreslåtte tiltak: Rådmannens anbefaling til endringer i sti- og løypenettet framgår av *Endringsforslag temakart 2 Stier og turveger* og *Endringsforslag temakart 3 Skiløyper*. Rådmannen foreslår å ta de mest konfliktfylte stiene og løypene ut av kommuneplanens arealdel til Hol kommune. Vurdering av etablering av nye traseer som kan avlaste eller erstatte løyper er ikke aktuelt i denne fasen i revisjonsprosessen. Dette vil være krevende å vurdere før kommunen har fått tilbakemelding fra Statsforvalteren og Buskerud Fylkeskommune til nytt planforslag med endringer i sti- og løypenett. Det er helheten i planforslaget som skal vurderes.

Det foregår prosesser både på nasjonalt og regionalt nivå knyttet til sti- og løypenettet, samt vurderinger av åpningstider for turisthytter, og dette vurderes ikke i kommuneplanprosessen. Villreinrapporten anbefaler at en diskusjon om framtidig sti- og løypenett gjøres i dialog med relevante aktører, og dette ønsker rådmannen å gjennomføre når revisjonsprosessen har kommet lengre. Samtidig må kommunen forholde seg til prosessene som pågår på nasjonalt og regionalt nivå.

Liste over konfliktfylte traseer som foreslås å tas ut gis i *Forslag til endring av planforslaget* under.

3. Redusere fritidsbebyggelse ytterligere

Det bør unngås ny fritidsbebyggelse innenfor leveområdet. Det bør også, i størst mulig grad, unngås ny fritidsbebyggelse nær villreinområde; 0 – 1 km. fra området, dernest 1 – 3 km. unna.

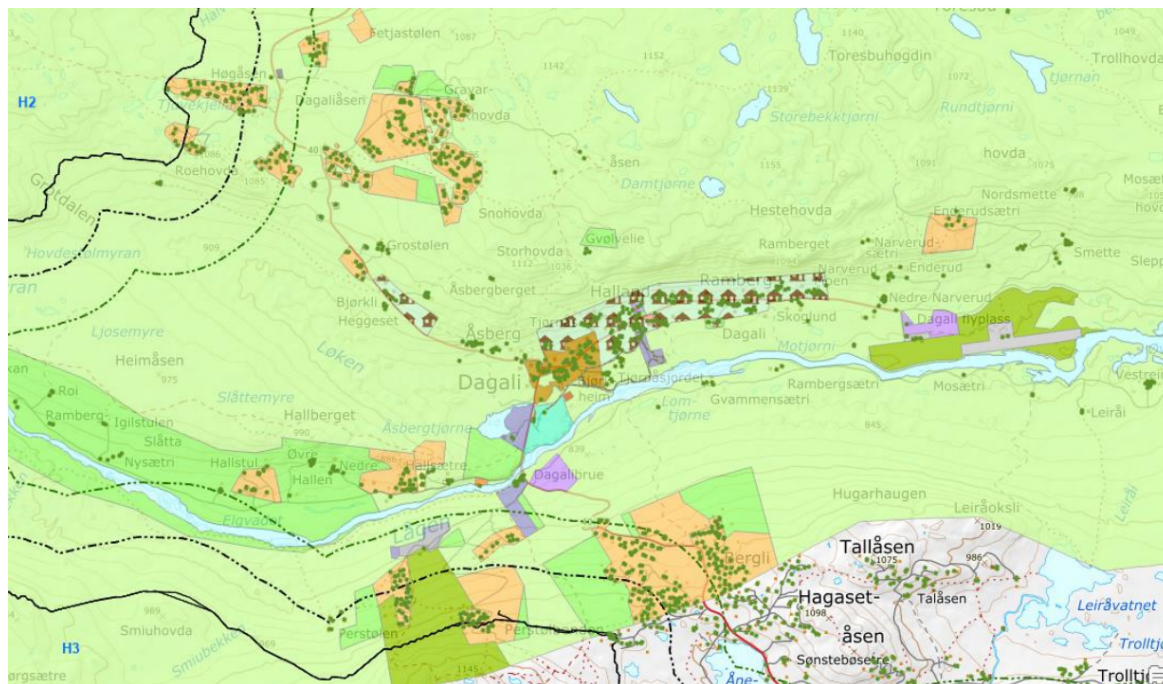
Figur 3. Viser planområdet, influensområde med buffersoner som viser avstand fra villreinenes leveområde, og de ulike delområdene.

Det er særlig viktig å unngå ny bebyggelse som kan gi økt ferdsel i områder som pr. i dag er forholdsvis rolige. Dette kan ødelegge for den arealbruken dyra til nå har klart å opprettholde. Spesielt sårbart i så måte er områdene på nordsida av Hallingskarvet, fra et stykke innenfor Budalen og helt til Geiteryggen. Også områdene Skorpa og Flyene er etter måten rolige, selv om det er en viss forstyrrelse på Flyene. Parallelt med å fjerne skiløyper fra Flyene bør det unngås ny utbygging på Myrland og nye fritidsboliger langs Strandavatnet.

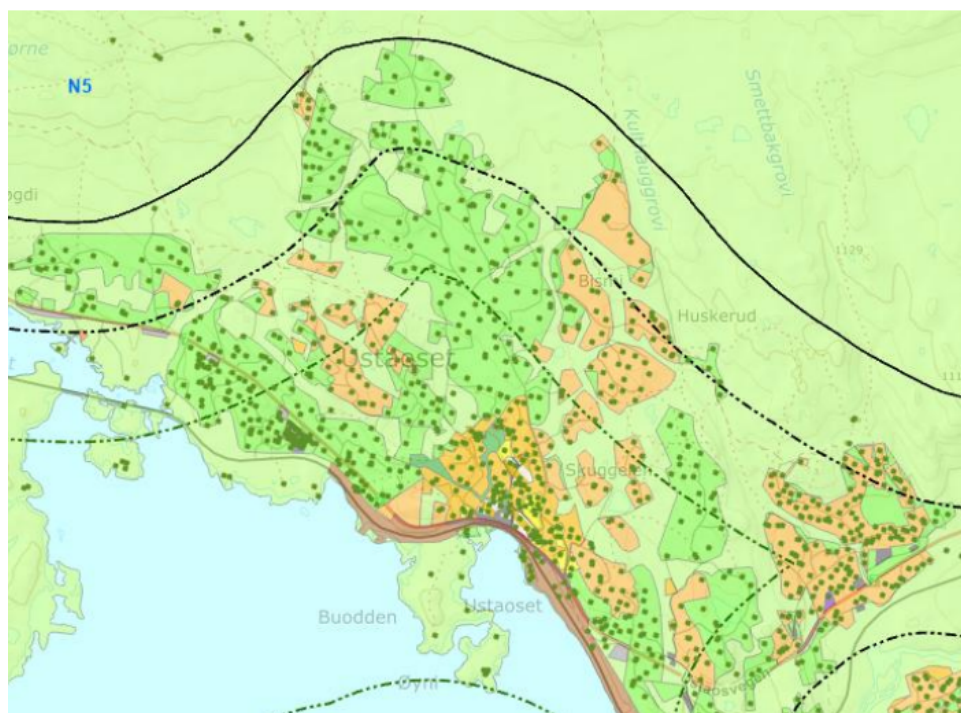
Foreslåtte tiltak – Fjerne mer areal avsatt til fritidsbebyggelse i områder som ennå ikke er ferdig utbygd:

- a) Alt innenfor leveområdet
- b) Områdene rundt Strandavatnet
- c) Myrland
- d) Ustaoset
- e) Dagali (lia under Dagalifjell)
- f) Holsåsen
- g) Ulike mindre areal spredt i hele kommunen, vurderes i forhold til avstand til leveområdet

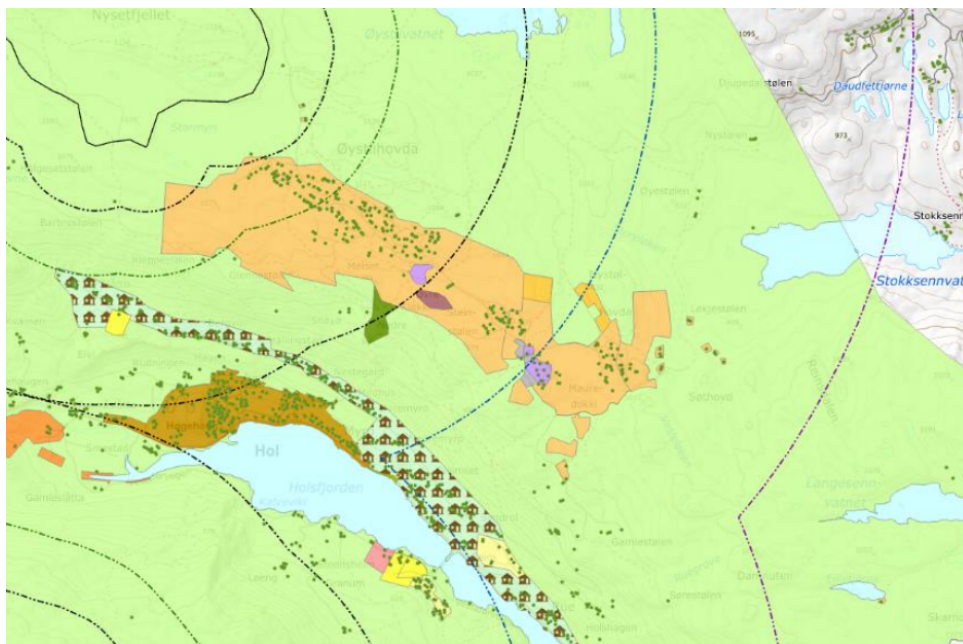
Under vises kartutsnitt fra rapporten som viser planforslaget med arealformål og avstander fra villreinenes leveområde.

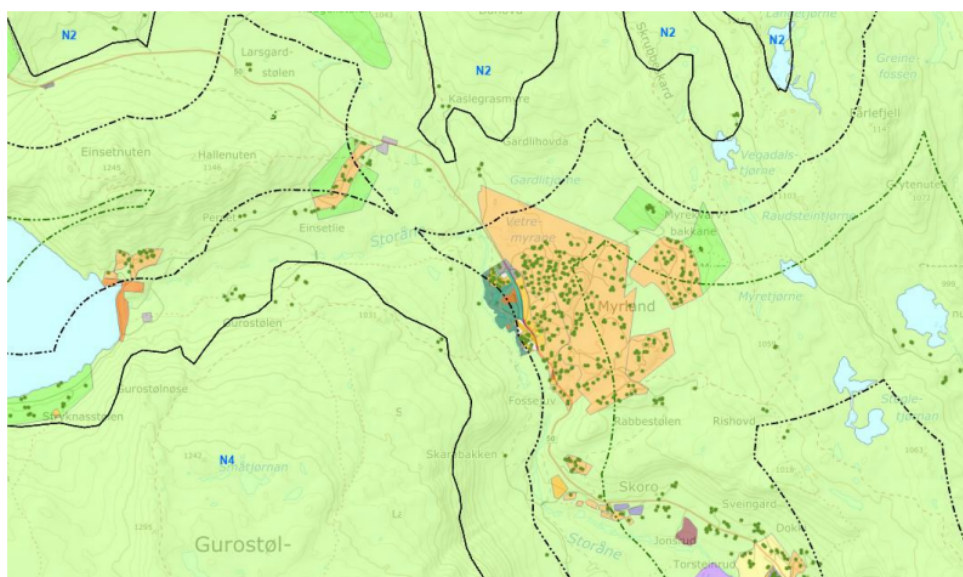
Figur 4. Kartutsnitt fra Dagali. oransje skravur viser areal for fritidsbolig. Mørk grønn skravur viser areal for fritidsbolig omgjort til LNFR. Grønne prikker viser bygninger jfr. matrikkelen. Leveområdet er avgrenset med heltrukken svart linje. Stipla svart og grønn linje viser hhv 0,5 og 1 km fra leveområdet. (figur 65 i rapporten)

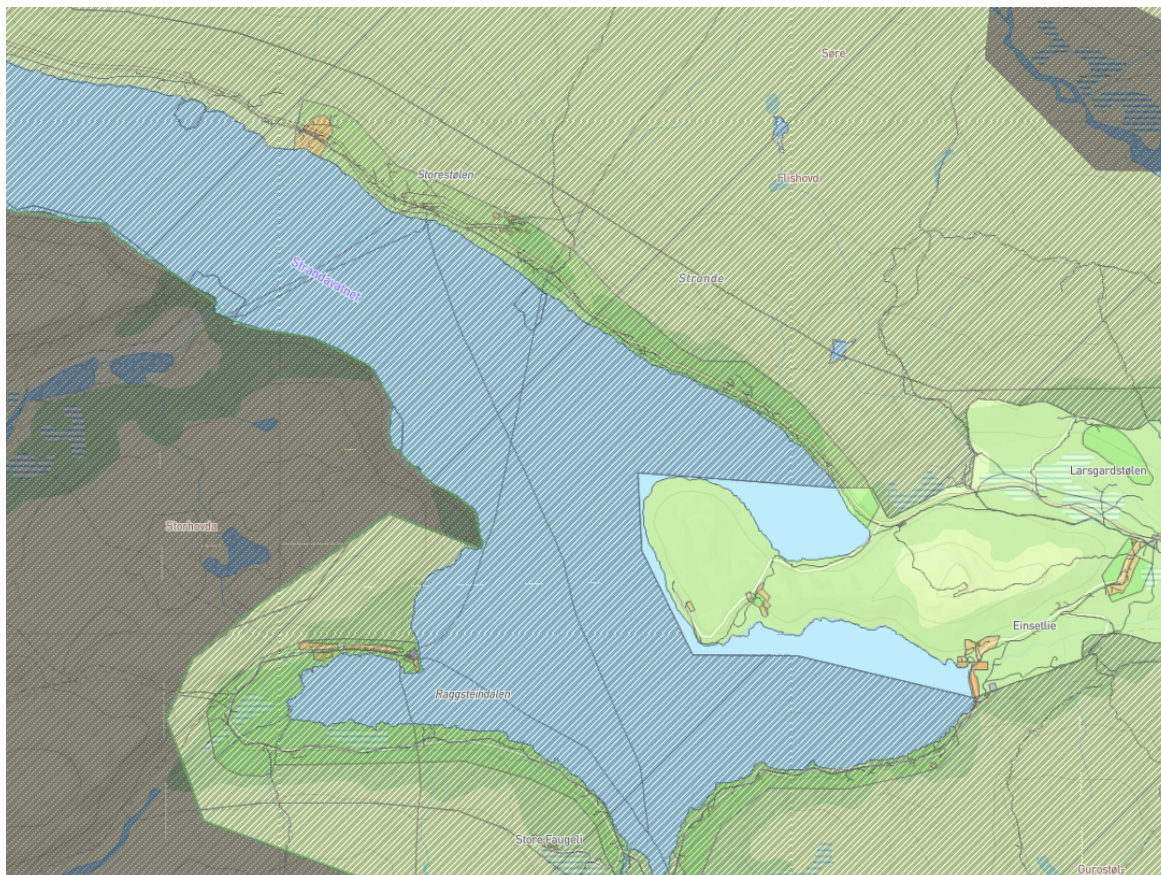
Figur 5. Kartutsnitt fra Ustaoset. oransje skravur viser areal for fritidsbolig. Mørk grønn skravur viser areal for fritidsbolig omgjort til LNFR. Grønne prikker viser bygninger jfr. matrikkelen. Stipla svart og grønn linje viser hhv 0,5 og 1 km fra leveområdet (svart linje). (figur 65 i rapporten)

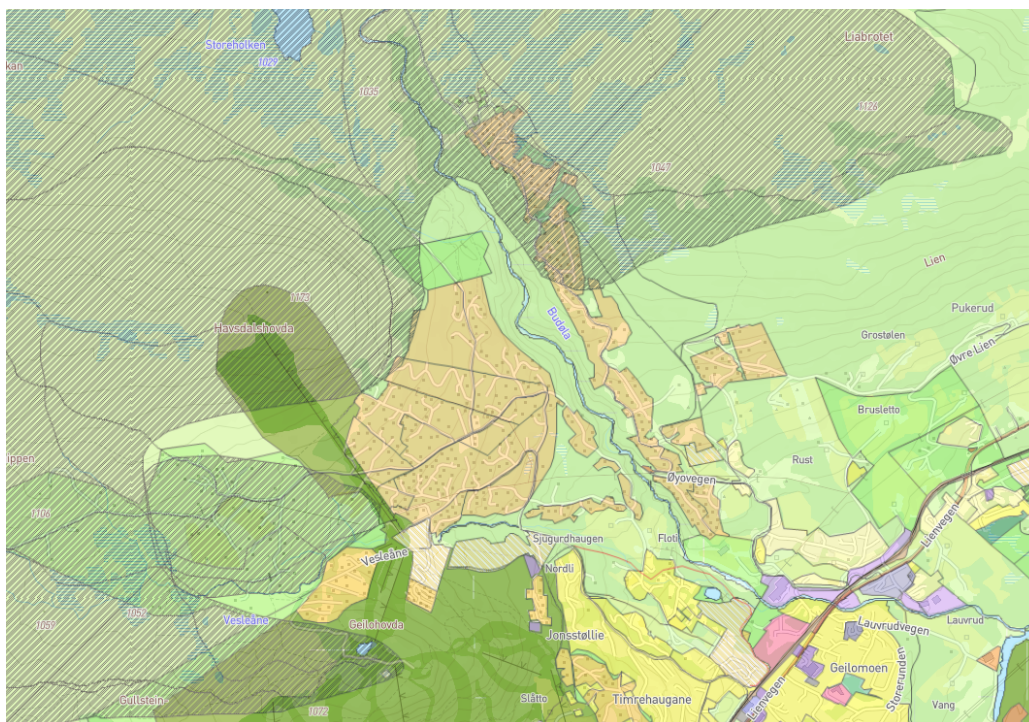
Figur 6. Kartutsnitt fra Hol og Holsåsen. Oransje skravur viser areal for fritidsbolig. Mørk grønn skravur viser areal for fritidsbolig omgjort til LNFR. Grønne prikker viser bygninger jfr. matrikkelen. Stiplate linjer viser hhv 0,5km, 1 km, 2 km, 3 km og 5 km fra leveområdet (heltrukken svart linje). (figur nr. 67 i rapporten)

Figur 7. Kartutsnitt fra Myrland med Einset. Oransje skravur viser areal for fritidsbolig. Mørk grønn skravur viser areal for fritidsbolig omgjort til LNFR. Grønne prikker viser bygninger jfr. matrikkelen. Stiplate linjer viser hhv 0,5 km, 1 km og 2 km fra leveområdet (heltrukken svart linje). (figur nr. 68 i rapporten).

Figur 8. Utklipp fra kommune kart av området Strandavatnet i planforslaget. Skravert område viser villreinens leveområde.

Figur 9. Utklipp fra kommune kart av Geilo nord i planforslaget. Skravert område viser villreinens leveområde.

Rådmannens vurdering av foreslåtte tiltak: I planprosessen har det blitt gjennomført en planvask og det har blitt gjort politiske vedtak på å ta ut en del areal avsatt til fritidsbebyggelse. Rådmannen vurderer at i revisjonsprosessen av kommuneplanen skal hensynet til villrein veie tyngre enn andre samfunnsinteresser, særlig i villreinens leveområde. Rådmannen foreslår derfor å ta ut byggeområder til fritidsbebyggelse i leveområdet, i tråd med forslag til tiltak pkt. a) i villreinrapporten. Dette vil omfatte i hovedsak områdene rundt Strandavatnet, Budalen (1 ubebygdt tomt), mindre områder i Havsdalslia, enkelttomt Seterdalen, Floti, Nord-Skurdalen, Tjuvkjellaren, og områder ved Dagali skisenter. Evt. reguleringsplaner innenfor disse områdene må tilpasses vedtak.

Når det gjelder foreslåtte punkt b-g, tolker vi anbefalingen i rapporten til at dette handler om utbyggingsområdene innenfor influensområdet, men ikke innfor leveområdet. Rapporten anbefaler at det bør i størst mulig grad, unngås ny fritidsbebyggelse nær villreinområde; 0 – 1 km. fra området, dernest 1 – 3 km. unna. Rapporten er tydelig på viktigheten av å begrense utbyggingsreserven i influensområdet.

Innenfor leveområdet mener rådmannen at hensynet til villreinen skal veie tyngst, men innstiller ikke på ytterligere reduksjon i bebyggelsesområdene utenfor leveområdet.

Dersom det likevel er en politisk avveining at en ønsker å imøtekomme rapportens forslag til avbøtende tiltak, kan det vedtas et alternativt vedtakspunkt.

Forslag til alternativt vedtakspunkt:

- Ubebygd areal avsatt til fritidsbebyggelse innenfor 1 km fra villreinens leveområde i følgende områder endres til LNF:
 - Strandavatnet
 - Myrland
 - Ustaoset
 - Holsåsen
 - Dagali

4. Unngå ny turistvirksomhet

Ikke åpne for nye utbyggingsområder til turistvirksomhet innenfor 3 km. fra villreinområdet.

Viktigst av dette vil være:

- a) Havsdalen
- b) Hakkesetstølen

Redusere næringsareal til turistvirksomhet inklusive friluftsf- og turistformål ytterligere i Geilo nord, Geilo sør, Sudndalen og Dagali ytterligere.

Rådmannens vurdering av foreslått tiltak: I Havsdalen er det vedtatte reguleringsplaner med angitt utnyttelsesgrad. Rådmannen innstiller ikke på å endre avsatt areal i kommuneplanens arealdel for dette området.

Utvidelsen av areal til Hakkesetstølen ble vurdert i sak 25/24 grunnet innsigelse fra Statsforvalter. Politisk vedtak om å beholde området. Rådmannen innstiller på å ta ut utvidelsen av Hakkesetstølen, i tråd med rådmannens innstilling i tidligere saker og anbefaling i villreinrapporten.

Innenfor leveområdet mener rådmannen at hensynet til villreinen skal veie tyngst, men innstiller ikke på ytterligere reduksjon i bebyggelsesområdene utenfor leveområdet.

5. Trekke startpunktet for fot- og skiturer ut av villreinområde

Hvor en dagstur starter har stor betydning for hvor langt inn i fjellet den kommer. Mange turer starter direkte fra en fritidsbolig, men det er også svært mange som starter med en biltur til et gitt startpunkt. Parkeringsplasser og tilgang til veier innover mot / i fjellet er derfor avgjørende.

Planframlegget inneholder få typiske «utfarts-parkeringsplasser». Den store parkeringen på Haugastøl er en slik, og en har enkelte andre ved store hyttekonsentrasjoner eller langs hovedveg. Ved avkjøringen til Raggsteindalen er en stor parkering, og det er en inne ved Stryknesdammen. Mye av de brukte parkeringsplassene til turbruk ligger innenfor LNFR-områder.

Tiltak:

- a) Begrense parkeringsmulighetene inne i fjellet.

- b) Stenge anleggsveger for allmenn ferdsel med fysisk bom om sommeren, der kun rettighetshavere har tilgang.
- c) Generelt sett holde anleggs- og stølsveger vinterstengt, med evt. oppbrøyting kun ved viktige samfunnshensyn (f.eks. drift og tilsyn av kraftanlegg). Stenge evt. brøyta anleggsveger med bom (må skje i samarbeid med kraftregulanter, myndighet ligger til NVE).

Rådmannens vurdering av foreslåtte tiltak: vurderes som ikke aktuelt i kommuneplanprosessen.

Tiltak innenfor kommunen som ikke er direkte knyttet til arealplan

men som kan vises til i retningslinjer innenfor LNF-områder eller innenfor hensynssoner

- Lokal forskrift som kan regulere kiting (og hundekjøring?)
- Lokal forskrift om motorferdsel i utmark, streng politikk på skuter og helikopter i villreinområdene
- Lokal forskrift om hundehold
- Endringer i temaplan for stier og løyper, dersom denne ikke blir bundet i kommuneplanen

Andre tiltak som bør vurderes:

- Fjerne servering inne i leveområdet i vinterhalvåret.

Rådmannens vurdering av foreslåtte tiltak: vurderes som ikke aktuelt i kommuneplanprosessen.

Private innspill – endring til LNF og stier og løyper i villreinområder

Endring til LNF

Gjennom prosessen med planvask ble det vedtatt å endre en del avsatte regulerte og uregulerte byggeområder til LNF på grunn av at de var i strid med overordna føringer og grovsilingskriteriene. Om lag 1/3 av høringsinnspillene fra private parter som har kommet inn til planforslaget, er fra hytte-, tomte-, eller grunneiere som er uenig i disse endringene av byggeområder til LNF. Ca. 60% av disse innspillene er fra området Haugastøl/Ustaoset, og de resterende 40% fra andre deler av kommunen. I hovedsak er eksisterende hytteeiere uenige i begrensningene som følger av endringen til LNF, og tomteeiere med ubebygde fritidstomter ønsker muligheten til å bygge. Tabell med oversikt over innspillene innenfor disse temaene ligger i notat - *Vurdering av innspill fra private parter, lag og organisasjoner*.

Det har også kommet politiske innspill med ønske om å på nytt vurdere vedtak om endring til LNF for noen områder med bakgrunn i private innspill.

Etter høringen av planforslag har det også kommet frem ny kunnskap knyttet til samla belastning for villrein av planforslaget, som sammen med føringene i naturmangfoldloven, må tas med inn i disse vurderingene.

Rådmannens vurdering: Det er i private innspill til planforslaget fra hytteeiere og tomteeiere fremmet uenighet til endringene fra byggeområde til LNF, men rådmannens vurdering er at det ikke fremkommer nye opplysninger som reduserer byggeområdenes konflikter med overordna føringer og grovsilingskriterier. Tvert imot er det gjennom ny kunnskap knyttet til vurdering av samlet belastning for villrein av planforslaget, blitt dokumentert utfordringer knyttet til ytterligere bygging i disse områdene.

Rådmannen forstår at det foreligger personlige og økonomiske argumenter for å være uenige i planendringen, men det er samtidig viktig for rådmannen å understreke den motstriden som ligger i gjeldende kommuneplan, som angår bestemmelser om å ikke tillate ny bebyggelse på snaufjell, mens det ligger byggeområder i kartet i snaufjell. Det er viktig at kommuneplanens arealdel gir tydelige føringer for ønsket fremtidig arealbruk i kommunen, og at den skal være et forutsigbart styringsverktøy for kommunal saksbehandling av planer og byggesaker. Da er det viktig at den type motstrid som foreligger i gjeldende kommuneplan unngås. Byggeområder i kommuneplanens arealdel bør ikke avsettes i snaufjell, sårbare høvfjellsområder, leveområder for villrein og annet vilt, eller områder med truede naturtyper, hvor de kommer i konflikt med planens bestemmelser som ikke tillater bygging.

Når det gjelder politiske innspill med ønske om å vurdere vedtak om endring til LNF på nytt, vises det til slik rådmannen forstår det til KPU-sak 7/24 – Arealformål i områdene Ustaoset – Haugastøl – Verpestølen – Rennedalen, hvor følgende alternativer for byggeområder for fritidsbebyggelse ble vurdert:

- i. Beholde byggeområder som i dag
- ii. Endre til LNF-område, men la fradelte, ubebygde tomter ligge som bebyggelsesområde
- iii. Endre til LNF-område for spredt fritidsbebyggelse (LNF-SF) hvor det tillates å bygge på allerede fradelte tomter
- iv. Endre til LNF-SF hvor det ikke er tillatt å bygge nye enheter
- v. Endre til LNF-område

KPU vedtok i sak 7/24 å innarbeide alternativ v. som innebar å endre byggeområder for fritidsbebyggelse til LNF-område i planforslaget. Rådmannen viser til de vurderingene som ble gjort i saken. Den nye kunnskapen som fremkommer i villreinrapporten underbygger rådmannens vurdering i saken. En kan ikke se at det er faglig tilrådelig å legge inn igjen byggeområder eller åpning for bygging av nye enheter (alternativene i-iii) uten å komme i vesentlig konflikt med overordnede føringer og ny kunnskap om samlet belastning for villrein.

Når det gjelder alternativ iv. endre til LNF-SF (spredt fritid), hvor det ikke er tillatt å bygge nye enheter, gir ikke dette alternativet flere enheter, men eventuelt utvidelse av eksisterende bebyggelse, dvs. tilbygg/påbygg/gjenoppbygging. Rådmannens vurdering med grunnlag i funnene som fremkommer av villreinrapporten, er likevel at dette alternativet også er svært konfliktfylt da all økt menneskelig aktivitet og økt ferdsel påvirker tilstanden til villreinen negativt. Rådmannen kan ikke se at det er faglig tilrådelig med en slik endring.

Dersom det likevel er en politisk avveining at en ønsker å imøtekomme noen av de private innspillene som ber om at de sikres rammer for utvidelse og gjenoppbygging av eksisterende hytter i LNF, kan det vedtas et alternativt vedtakspunkt:

Forslag til alternativt vedtakspunkt: Byggeområdene til fritidsformål Ustaoset-Haugastøl-Verpestølen-Rennedalen i gjeldende arealdel endres LNF-område for spredt fritidsbebyggelse (LNF-SF). Innenfor området kan det tillates at eksisterende bebyggelse utvides med inntil 15m² BYA, begrenset opp til en maksstørrelse på 126m² BYA samlet for eiendommen (inklusive parkering). På hver tomt tillates det maksimalt 2 bygninger fordelt på hytte og uthus/utedo. Uthus/utedo kan ikke være større enn 15 m². Mønehøyde for fritidsbolig skal ikke overstige 5,5 meter regnet fra gjennomsnittlig planert terrengnivå. Takvinkelen skal være mellom 22 og 35 grader, men ved tilbygg i møneretning kan forlengelsen utføres med samme takvinkel som eksisterende bygning. Mønehøyde for uthus/utedo skal maksimalt være 4,5 meter. Det skal benyttes mørke, matte jordfarger på tak og fasader. Det er tillatt med solceller på tak og fasade, under forutsetning at disse er matte og godt tilpasset eksisterende bygninger og bygningsmiljø.

Parkering skal følge pkt. 3.2.1.3. Rekkefølgebestemmelsene i pkt. 2.1 gjelder.

Bygninger skal legges i balanse mellom skjæring og fylling, målt fra opprinnelig terrengnivå. Maksimalt tillatt fylling i skrått terreng skal ikke overstige 1,5 meter over eksisterende terreng.

Det er ikke tillatt med spir, flaggstang, frittliggende solcelleanlegg, vindmøller eller klokketårn.

Ny bebyggelse skal ikke lokaliseres nærmere turløyper, turkorridorer, eller kulturminner enn 15 meter, på markerte høydedrag eller i våtmarksområde.

Det tillates ikke nedbygging av dyrka eller dyrkbar mark. Fritidsbebyggelse skal plasseres minst 50 m fra ytterkant av stølsvoll.

Det er tillatt å gjerde inn et areal inntil 100 m² av tomte, i tilknytning til bygninger, under forutsetning av at det benyttes sauesikkert gjerde og grind som svinger utover. Det settes krav til estetikk og kvalitet på gjerdet. Gjerde skal ikke avskjære tursti eller skiløype.

Utvidelsen som er vist over skal unntas fra plankrav.

Innenfor LNF-SF tillates det gjenoppbygging etter brann innenfor begrensningene gitt i denne bestemmelsen.

Rådmannens konklusjon: Rådmannen kan ikke se at det har fremkommet nye opplysninger i private innspill som gir grunnlag til å endre rådmannens tidligere vurderinger, derimot har det kommet ny kunnskap om samlet belastning på villrein fra planforslaget som underbygger

rådmannens vurderinger og KPU sitt vedtak i 1.gangsbehandling. Rådmannen anbefaler ingen endringer.

Stier og løyper

Innspill ang. stier og skiløyper fra sti- og løypelag, grunneiere, organisasjoner og privatpersoner er vurdert enkeltvis i tabellene nederst i dokumentet. Forslag til endringer framkommer i rådmannens innstilling.

Rådmannens vurdering: Det vises til pkt. 2 i Forslag til avbøtende tiltak i villreinrapporten. Rådmannen foreslår å ta de mest konfliktfylte stiene og løypene ut av kommuneplanens arealdel til Hol kommune.

Alle foreslåtte endringer av planforslaget for temaet villrein, stier og løyper og endring til LNF:

Endringer i bebyggelsesområder

Rådmannens forslag til vedtakspunkt:

- Byggeområder til fritidsbebyggelse innenfor villreinens leveområde endres til LNF
- Foreslått utvidelse av Hakkesetstølen (NÆ1) tas ut av planforslaget og endres tilbake til LNF

Endringer i sti- og løypenettet

Følgende traséer foreslås at tas ut av planforslaget:

Skiløyper:

Av hensyn til villrein:

1. Byrkjedalen – Budalen (inkl. Vestrheim-Bukkehallin, løyper ovenfor skianlegget i Sudndalen)
2. Oddnakkrunden
3. Byrkjedalen – Raggsteindalen - Geiterygghytta
4. Raggsteindalen – retning Kyrkjedøri og Finse
5. Finse - Geiteryggen om Kyrkjedøri
6. Haugastøl – Raggsteindalen over Folarskardet
7. Gurostøløypa – fra skisenteret i Sudndalen over Gurostølfjellet
8. Storestølen – Ynglesdalen – Raggsteindalen – Storestølen
9. 'Skarverennstraseen' - Avtale om preparering og merking i forkant av Skarverennet kan bestå, men må ikke foretas tidligere enn nødvendig av hensyn til avvikling av rennet
10. Embretstølen til Raggenutane
11. Skiløype (temakart 3) og turveg (temakart 2) på sørsida av Ustevatn
12. Åan inn mot Heinseter

13. Grønebakken retning Skurdalen og Dagaliåsen

14. Storestølen - lungsdalen over Flyene

Etter innspill fra grunneiere:

15. Deler av rundløype Skurdalsfjorden

16. Sørsida av Ustevatn og Ustaoset-Ustedalsfjorden

Stier

17. Samle sommerrutene sørover fra Geiteryggen til en trase som deler seg mot Finse eller Hallingskeid ved Omnsvatnet

18. Rutene til/fra Raggsteindalen over Hallingskarvet og mot Geiteryggen tas ut

19. Sørsida av Ustevatn og Ustaoset - Ustedalsfjorden tas ut

Følgende traséer foreslås å videreføre i plankartet, men med begrensninger for prepareringsgrad og tidsperiode for tilrettelegging angitt i planbeskrivelsen:

20. Lægreidstølen – Tuva, kun tillate kvisting med start 1. mars

21. Hornbustølan – Tuva, kun tillate kvisting med start 1. mars

22. Rundturløype rundt Kyrkjehovda, starte preparering 1. mars

Eksisterende traseer som skal tegnes inn

23. Hovdetrappa og sti Hovde-Bruslettstølen

Mindre justeringer:

24. Markering av Rallarvegen som turvei i temakart 2 stier fjernes

Endringer til hensynssoner villrein

25. Retningslinje for hensynssone H560_2 endres til: Ikke tillate nye stier, løyper eller reguleringsplaner for utbygging innenfor hensynssona. Enkelttiltak når det gjelder byggesaker og utmarksnæring må underlegges særlig vurdering av tiltaket sin eventuelle virkning på villrein.

Vedlegg

Tabell med innspill fra private parter som omhandler stier og løyper i villreinområder

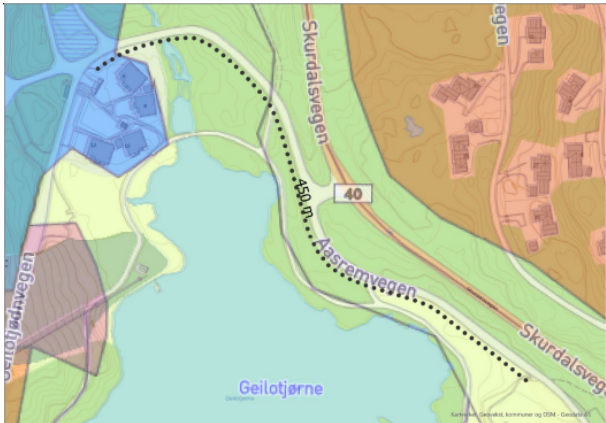
Nr	Område	Journalpost	Avsender	Høringsinnspill – gjengivelse av innhold	Vurdering
1	Lag og foreninger	235	Haugastøl vel	Innspill til å legge inn følgende skiløyper i tråd med Skisporet: -kopling løype fra Monsbunut til Lægreidløypa -forbindelse Monsbunut til Steinkulpen og Lægreidløypa -løype fra Haugastøl turistsenter til Tangen boligen (langs Rallarvegen) -utvidelse av rundløype på Tjørngravtjørni Behov for grunneieravtaler for nye og omlagte løypetraseer	Utfra vurdering av samlet belastning på området i villreinrapporten, kan det ikke tilrådes flere skiløyper i området Lægreidstølen – Monsbu
2	Lag og foreninger	229	Naturvernforbundet i Hallingdal	Ønsker føringer på opparbeidelsesgrad på stier og løyper Mange løyper i villreinområder må tas ut, viser spesielt til områdene sør og nord for Haugastøl-Ustaoset. Stilles også spørsmål til hensikten med mengden løyper Holsåsen-Hovet-Stolsvatnet, Oddnakk-Vedalen-Budalen, skisenteret i Sudndalen og vestover mot Raggsteindalen.	Avklaring av arealdisponering (plassering av stier og løyper) i KPA. Andre føringer på stier og løyper følges opp i andre prosesser, inkl. sti- og løypeplan. Rådmannen foreslår å ta ut enkelte traseer i de angitt områdene, se forslag til endringer.
3	Lag og foreninger	85, 223	Ustaoset vel	<u>i.post 85</u> : Tilsvar til innspill Hol fjellstyre – ses i sammenheng. Åpne for å fjerne løype Hesteberget-Raggeflatin og ned til Embretstølen. Ønsker prøveperiode på 5 år. Viser og til løype Raggeflatin-Bjødnebulægret. Vil fortsatt ha løype Åkerstøltj.-Embretstølen- Langetjørne <u>i.post 223</u> : Innspill til skiløyper og stier/turveier på Ustaoset	Rådmannen foreslår å ta noen av nevnte enkelttraseer, se forslag til endringer.

				Kaklelie-Lorthøl - sommer sti/sykkel Bismi-Hovdestølen - sommer sti/sykkel Uggen-Øynan-Kaklelie - skiløype og sommer sti/sykkel Verpestølvegen-Rennedalen - skiløype og sommer sti/sykkel	Det har kommet innspill fra grunneier 72/3 - ønsker ikke nye løyper/stier (Verpestølv.-Rennedalen). Ang. detaljerte innspill: avventer overordna avklaring av innsigelse for sti- og løypenettet før detaljerte innspill til nye traseer vurderes.
4	Hol	187	Erling Nerol	Innspill til stier og løyper: Fjerne løype Byrkjedalen, Bukkehallin, Vestrheim-Bukkehallin og Oddnakkrunnen. Kan vurdere ny løype fra fjellheisen mot Langehalltj. og ned til Gurostølen.	Løypene Byrkjedalen, Bukkehallin, Vestrheim-Bukkehallin og Oddnakkrunnen anbefales tatt ut av planforslaget. Innspillet er i tråd med vurderinger i villreinrapport, innspill fra villreinnemd osv. Avventer overordna avklaring av innsigelse for sti- og løypenettet før alternativ trase Gurostølen vurderes.
5	Lag og foreninger	113	Nyset/Bjødabu Tunga Sameie	Innspill til grenser villrein - hensynssone villrein legger unødige restriksjoner på området. Rallarveien må betegnes som vei, ikke tursti.	Hensynssone villrein er lagt iht. leveområde for villrein. Det er i arealplanprosessen ikke lagt opp til en detaljert gjennomgang av leveområdegrensene i Hol kommune. Rallarvegen er vei i plankartet. Markering som

					turvei i temakart 2, stier og turveier, fjernes.
6	Ustaoset	168	Tarjei Breie	6/1 - ønsker skiløype (temakart 3) og turveg (temakart 2) på sørsida av Ustevatn fjerna. Massiv hytteutbygging i Hol kommune med tilhørende press på omkringliggende områder, er ikke forenelig med tradisjonell utnytting av utmark for primærnæringa.	Foreslår å ta ut ny trase på sørsiden av Ustevatnet.
7	Lag og foreninger	254	Sameiet Bergs Hytte Utestua	Gjelder stier og løyper på sørsiden av Ustevatn. Sameiet ønsker skiløype temakart 3 og turvei, gang- og sykkelsti temakart 2 fjernet fra KPA 2024-2036. Sameiet har gjennom flere generasjoner hatt tinglyst jakt og fiskerett i terrengene Nørdre Tufte og Hornebu ved Ustevann og fiskerett i Ustevann.	Foreslår å ta ut ny trase på sørsiden av Ustevatnet
8	Ustaoset	224	Helge Verpe	Godkjenner ikke ny sti og skiløype på eiendom 68/1 på sørsiden av Ustevatn slik som det vises i planforslaget. Finner det underlig at det er fremmet forslag om dette, all den tid kommunen ønsker å legge områder tilbake til LNF for å verne om og skåne sårbar natur.	Foreslår å ta ut ny trase på sørsiden av Ustevatnet

Tabell med innspill fra private parter som omhandler stier og løyper utenom villreinområder

Nr.	Område	Journalpost	Avsender	Høringsinnspill – gjengivelse av innhold	Vurdering
1	Lag og foreninger	238	Skurdalen sti- og løypelag	Innspill stier og løyper Finansiering og kompensasjonsordninger stier og løyper. Innspill om rundløype Skurdalsfjorden. Utfartsparkeringer utbedring/utvidelser og drift. Ønsker Hovdetrappa inn på kart/ sl-plan. Sti Hovde- Bruslettstølen inn på kart/ sl-plan. Utfartsparkering ved Hovdekrysset hvis/når renovasjonspunkt flyttes	Finansiering og kompensasjonsordninger er ikke en del av KPA. Høringsinnspill fra grunneier viser at den nye traseen ikke er gjennomførbar. Traseen tas ut. Utfartsparkeringer utbedring/ utvidelser - markeres ikke i arealdelen. Avtaler om brøyting er ikke en del av KPA. Hovdetrappa og sti Hovde-Bruslettstølen legges inn på kart. Eksisterende renovasjonspunkt ved Hovdekrysset egner seg lite til oppgradering til molok-løsning. Videre bruk av dette arealet er ikke avklart.
2	Skurdalen	122	Knut Arne Sætehaug	Ønsker ikke ny skiløype over eiendom, 87/6. Gjelder innspill om rundløype Skurdalsfjorden fra Skurdalen sti- og løypelag.	Rundløype lå som fremtidig i høringsutkast (temakart) etter innspill fra lokalt sti- og løypelag. Høringsinnspill fra grunneier viser at dette ikke er aktuelt. Traseen tas ut.
3	Hol	164	Holsåsen sti og løypenemd	Forslag til 3 nye løypetraseer: • Øystlivatnet - Nyset • Storemyr - Nysetfjellet om Storemyr • Nedremyrstølen - Vasslii	Avventer overordna avklaring av innsigelse for sti- og løypenettet før nye traseer vurderes.
4	Geilo	227	Geilo sti- og løypelag	Merknader til stier, løyper, parkering	Avventer overordna avklaring av innsigelse for sti- og løypenettet før nye traseer og detaljerte innspill til justeringer av traseer vurderes. -parkeringsplasser markeres ikke i utgangspunktet i arealdelen.
5	Geilo	2021/2442 - 276	Kjell Mykkeltvedt	Kommentarer til innspillet til Geilo sti og løypelag vedr ny trase for turveg langs Ustedalsfjorden i VA-trase	Innspill om ny turveg parallelt med UR, fra FV 40 mot vest, er ikke innarbeidet i planforslaget

Nr.	Område	Journalpost	Avsender	Høringsinnspill – gjengivelse av innhold	Vurdering
6	Lag og foreninger	76	Solhovda Velforening	Løypetraseen som følger Solhovda, ned forbi nedre Solhovdlie og ned mot Solhalle, samt den nyetablerte kulverten, er ikke tegnet inn, men er regulert. Ber om at denne korte sløyfen sterkt vurderes inkludert i kommunens sti- og løypeplan, og inkluderes i KPA. Begrunnes med utvikling i hytteområdene rundt. Mener løypen vil kunne bidra med å begrense biltrafikk med parkering ved p-plassen ved Hakkesetstølen.	Traseen er tegnet i planforslaget som har vært på høring, vises med tynn, rød strek.
7	Geilo/Skurdalen	108	K5 Eiendomsutvikling AS v/Lars Ødegård Teigen	I reguleringsplan Solhova sør er det regulert inn løyper som nå må knyttes opp mot ny kulvert under Rv. 40. Skal det ha noen mening i å lage kulvert må også løypenettet knyttes opp mot denne. Regner med at dette er en forglemmelse, og at løyper i reguleringsplan Solhova sør legges inn i Kommuneplanens arealdel som er på høring	Traseen er tegnet i planforslaget som har vært på høring, vises med tynn, rød strek.
8	Geilo	213	SkiGeilo utvikling	1.Ber kommunen vurdere Geilohovda som leveområde for villrein. 2.Bør være langrennsløype fra Geilohovda via skikjelken og inn vegen til Prestholt, for å styre folk unna villreinområde langs Hallingskarvet. 3.Tidligere spilt inn parallell gangveg fra Aasremmenden og inn til Geilo fjellandsby, ber om at denne vurderes på nytt 	1. Hensynssone villrein er lagt inn etter leveområde for villrein i Nordfjella (NINA rapport 634). 2. Foreslått ny løype ligger i sin helhet i villreinområde. Avventer overordna avklaring av innsigelse for sti- og løypenettet før nye traseer av traseer vurderes. 3. Gangvei – ikke relevant for kommuneplanprosessen. Arealet ligger innenfor reguleringsplan Geilo fjellandsby.
9	Geilo	29	Gudmund Tollerud	Innspill til ny sti/løype Hyttun-Tuftebrua. Som grunneier ikke interessert i skiløype over foreslått areal. En av de siste områdene uten vesentlige inngrep i nyere tid.	Foreslår å ta ut trase Ustaoset-Ustedalsfjorden

Nr.	Område	Journalpost	Avsender	Høringsinnspill – gjengivelse av innhold	Vurdering
10	Generelle	87	Erik Magnar Tufte	Ustedalen og fjellet fra Eima mot og bak Urundberget har blitt brukt som sauebeite. Dette er nå svært vanskelig på grunn av mye turister og hund. Fremtidig beite blir Ustebergstølen, Derfor kan det ikke legges til rette for økt trafikk der. Det samme gjelder stier og løyper fra Ustedalsfjorden til Ustaoset via Rennedalen. I Kikutområdet kan det heller ikke godtas stier og skiløyper på 72/3. De som har bygd hytter der må ha løyper på egen grunn. Ingen nye løyper på 72/3 noen steder.	Foreslår å ta ut trase Ustaoset-Ustedalsfjorden
11	Geilo	162	Sissel Carlstrøm	Gjelder traséen som er foreslått fra Ustedalsfjorden til Ustaoset via Rennedalen på sørsida av vassdraget. Innvendingene våre til forslaget nå er de samme som vi hadde til dette trasévalget i kommunedelplanen for 18 år siden.	Foreslår å ta ut trase Ustaoset-Ustedalsfjorden
12	Ustaoset/ Haugastøl	261	Øystein Lie Karlsen	Innspill – legg foreslått sykkelvei fra Haugastøl på nordsiden av Ustevatn.	Ny trase på sørsiden av Ustevatnet er foreslått fjernet grunnet innspill fra grunneiere.
13	Geilo	199	Ragnhild Hammersbøen	Viser til ulovlig løypetrækking av Ustedalsfjorden rundt. Vil fysisk stenge der løyper krysser grunn.	Ikke relevant for KPA. Privatrettslige avtaler om bruk av grunn.
14	Geilo	125	Ole Johnny Gauteplass og Jan Helge Haugeplass	Argumenterer for at forslaget til ny skiløype fra Nye Havsdalsvegen til Bardøla Fjelltun tas ut av arealplanen. Kommunen bes ta hensyn til den omforente traséen foreslått av grunneiere, sti og løypelaget, og andre berørte i 2022.	Skiløype er tegnet iht. vedtatt reguleringsplan for Bardøla. Dette er avklart i reguleringsplan og vurderes ikke på nytt i kommuneplanen.
15	Geilo	130	Martin Bakken	Negative til at skiløype fra Havsdalen skal legges over vår eiendom i sør/øst. Denne må legges utenom vår eiendom, og vi ser ingen grunn for at den ikke skal kunne gå der den går i dag.	Skiløype er tegnet iht. vedtatt reguleringsplan for Bardøla. Dette er avklart i reguleringsplan og vurderes ikke på nytt i kommuneplanen.
16	Lag og foreninger	62	Bardølavegen Vel	Det er lagt inn nytt forslag til hvor skiløype fra Havsdalen til Budalen skal krysse Bardølavegen. Det er opp gjennom årene vært flere nestenulykker mellom bil og løpere i Bardølavegen. Vellet vil derfor påpeke at alle nye kryssninger av skiløype må gjøres planfrie med kulvert eller skibru. Kommunen bør derfor vurdere hvor skibru/kulvert mest praktisk kan anlegges når valg av løypetrase gjøres.	Skiløype er tegnet iht. vedtatt reguleringsplan for Bardøla. Dette er avklart i reguleringsplan og vurderes ikke på nytt i kommuneplanen.
17	Geilo	141	Olav K. Haugeplass	Skiløype ved Bardøla- utfordringer med kryssing av Vesleåne med fremtidig skiløype	Skiløype er tegnet iht. vedtatt reguleringsplan for Bardøla. Dette er avklart i reguleringsplan og vurderes ikke på nytt i kommuneplanen.

Nr.	Område	Journalpost	Avsender	Høringsinnspill – gjengivelse av innhold	Vurdering
18	Geilo	39	Jon Waldemar Blumer	Hovedløypene på Geilo er en viktig infrastruktur, og må på lik linje med veier ligge inne i reguleringsplanene og båndlegge disse arealene. Kommunen må kunne ekspropriere dersom grunneiere nekter. Kryssinger mellom hovedløyper og bilveier skal være planfrie. Hytteveier kan få valget mellom planfri kryssing eller veien ikke brøytes i det hele tatt. Livsfarlig kryssing mellom Nye Havsdalsvegen og skiløype ned til Bardøla. Må tillates en klopp for kryssing av osen i Budalsvannet sommerstid.	Hovedløyper legges inn i reguleringsplaner når det er relevant, og det legges opp til planfri kryssing der det er mulig. Det er ikke aktuelt for kommunen å ekspropriere grunn til skiløyper. Kommunen har ikke mottatt søknad om tilrettelegging for kryssing ved Budalsdammen.
19	Geilo	274	Nils-Petter Rust Tomter, Terje Røste, Jørgen Syversen, Christoffer, Yvonne og Joakim Bergersen, Trond og Beate Moe og Øyvind Hurlen	Uenig i foreslåtte stier og løyper sør for Slåttahølen	Traseen er en videreføring fra eksisterende kommunedelplan for Geilo. Dette området er et viktig nærturområde for Geilo, og en trase rundt Slåttahølen er sterkt ønskelig. Detaljert plassering kan evt. endres i framtidig prosess. Rådmannen foreslår ingen endringer.
20	Geilo	138	Christian og Ingvild Nyland Myhre	Innspill stier og løyper - ang. ny pariserløype Bedre å beholde trase med en kryssing av alpintrase, enn å legge om til en med flere veikryssinger.	Dagens pariserløype ligger inntegnet i planforslaget. Det er foreslått en ny forbindelse til denne fra Sørhallene, som kommer i tillegg til pariserløypa. Rådmannen foreslår ingen endringer.
21	Ustaoset	194	Brinsley Nicholson	5/24 - ønsker ikke å stille sin eiendom til disposisjon for sti/løype trasé hvis man fratar ham verdien av eiendommene hans, ved å omregulere fra byggeområde til LNF. Gjelder skiløype langs Verpestølv. Rett sør for Rv 7.	Tas til orientering.